

Crisis maakt pensioenslachtoffers

Er wordt veel gezegd over de (on)mogelijkheid pensioenen te indexeren, maar is nog een veel groter probleem: mensen die plotseling de helft van hun pensioen zien verdwijnen. Vooral deelnemers aan beschikbare premieregelingen dreigen de 'pensioenslachtoffers' te worden van de huidige crisis. "Ik vind overigens dat ze meer slachtoffer zijn van hun adviseur of verzekeraar", aldus Paul van der Heide.

Een van de gevolgen van de invoering van de Pensioenwet is dat werknemers die tot nu toe zelf beleggingskeuzes konden maken worden overgezet naar zogenoemde lifecycle fondsen. De eerste vraag hierbij is of een lifecycle fonds wel voldoet aan het 'prudent person'-principe van artikel 135 PW. Het voert nu te ver om daarop in te gaan. De 'pensioenslachtoffers' zijn de dupe van een enorme daling van hun beleggingsportefeuille vlak voor het moment waarop ze over moeten gaan naar lifecycle fondsen.

Ze worden op dit moment middels (vaak) een negatieve optie zomaar overgeboekt naar een ander fonds, met daarbij waarschijnlijk ook een ander risicoprofiel en dus ook een ander rendementverloop in de toekomst. Ze stappen natuurlijk wel lekker laag in bij het nieuwe fonds, maar het is zeer de vraag of ze de verliezen van de afgelopen tijd goed kunnen maken.

ZOETE KOEK

We zijn in de pensioensector gegene alles maar voor zoete koek te slikken, maar was het nou echt niet anders mogelijk geweest voor verzekeraars? Persoonlijk denk ik dat je vraagtekens kunt stellen bij het feit dat het inmiddels twee jaar geleden is dat de Pensioenwet werd ingevoerd. Heel kort door de bocht gesteld moet de werknemer op grond van deze wet zijn pensioengeld in een ander beleggingsfonds gaan beleggen.

Tot 31 december 2008 (twee jaar na invoering van de PW) heeft de werknemer een overgangstermijn gekregen van twee jaar. Twee jaar lang ziet zijn verzekeraar de einddatum van de overgangstermijn op zich afkomen. De verzekeraar wist twee jaar geleden ook al, dat bij beleggen het maken van keuzes belangrijk is. Zo geldt dat ook voor de pensioenkanten van deze verzekeraars bij het maken van de keuze om naar een ander fonds over te stappen.

ZORGPLICHT GESCHONDEN

Het is volledig strijdig met de belangen van een belegger om een moment te fixeren om portefeuilles over te zetten van het ene fonds naar het andere. Toch hebben verzekeraars tot het laatste moment gewacht om de keuzes te bieden, waardoor de situatie ontstaat dat de werknemer maar een hele korte termijn van beslissen heeft. Daarmee hebben verzekeraars naar mijn mening hun zorgplicht ernstig geschonden.

Ze hadden er al lange tijd geleden klaar voor moeten zijn en hun pensioenkanten ruim de tijd moeten geven om op een naar hun eigen mening juist moment te kiezen voor de overgang naar lifecycle fondsen of anderszins. Door die keuze niet tijdig te bieden hebben de pensioenkanten zeer korte tijd om te beslissen en dan ook nog eens op een heel ongunstig moment en daardoor ontstaan nu pensioenslachtoffers. Daarnaast zien wij in onze dagelijkse praktijk dat verzekeraars werknemers die in het verleden hebben gekozen voor een garantiefonds er soms zelfs toe aanzetten om over te stappen naar lifecycle-fondsen. Dan verliest men in één keer alle garanties. Je zult als werkgever maar met je werknemers hebben afgesproken dat ze hun geld in een garantiefonds mogen beleggen en dan gaat de verzekeraar rechtstreeks met je werknemers de arbeidsvoorwaarde aanpassen. Het gekke is namelijk dat je ook gewoon in het garantiefonds kan blijven zitten, want dit voldoet naar mijn mening

wel aan de definitie van artikel 135 PW. Het verzoek om te switchen is dus niet ingegeven door de PW, maar door de wens van de verzekeraar die op deze manier mooi onder zijn garantie denkt uit te komen. Arbeidsrechtelijk moet een werkgever hier heel erg mee oppassen, hij is op grond van artikel 7:611 BW verplicht zijn werknemers voldoende informatie te geven over de gevolgen van het aanpassen van de arbeidsvoorwaarde. Voldoet hij er niet aan en heeft de werknemer daardoor misinformatie (hij gaat immers nog steeds uit van de indertijd verkregen informatie) dan zou hij nakoming van de oude arbeidsvoorwaarde kunnen vorderen. Zeker wanneer het om beleggingsfondsen gaat kunnen de belangen van zo'n stelling voor een werknemer erg groot worden. Pensioen is een arbeidsvoorwaarde tussen de werkgever en de werknemer en daar moet erg prudent mee omgegaan worden.

GARANTIE OOK BIJ SWITCHEN

De rendementsgarantie op de einddatum, zoals die vaak bij garantiefondsen wordt gegeven, moet ondanks het feit dat de voorwaarden anders weergegeven, ook in de gehele tussenliggende periode worden gegeven. Zo heeft het College van Beroep voor het Bedrijfsleven in een uitspraak op 17 juli 2008 geoordeeld. Deze uitspraak had betrekking op een situatie bij het Getronics Pensioenfonds, maar naar mijn mening geldt dit punt voor garantiefondsen in het alge-

PAUL VAN DER HEIDE:
“Slachtoffer van hun adviseur of verzekeraar.”

meen. De uitspraak van de CBB komt erop neer dat wanneer een uitvoerder onder de PSW een garantie op een bepaald rendement geeft op de pensioendatum, de regeling hierdoor een belangrijk element verliest om het als zuivere beschikbare premiereregeling te kwalificeren. Hierdoor wordt het vereiste van evenredige opbouw ook voor de garantie in deze regelingen noodzakelijk. Als verzekerde kun je dan dus op elk moment een evenredige financiering afdwingen, in ieder geval voor de rechten die onder de werkingsfeer van de PSW zijn opgebouwd. Dat zou er praktisch gezien op neerkomen dat in deze situaties de beleggingsverliezen van werknemers voor rekening van de verzekeraar zouden komen. Nu wordt in dat geval de pensioenverzekeraar het pensioenslachtoffer, want in het geval de koersen van deze garantie fondsen in de afgelopen tijd zijn gedaald, moet de verzekeraar toch de 3 of 4 procent garantie geven. In dat geval krijgt de

werknemer die nu het garantiefonds verlaat een hogere waarde mee dan zijn huidige beleggingspotje. Op basis van de huidige koersen kan het dan juist heel interessant zijn om nu met een relatief hoog bedrag in een lifecycle-fonds te stappen waarmee je relatief veel units koopt. Als de koersen dan aantrekken profiteer je daar maximaal in mee.

DUPE VAN KREDIETCRISIS

Er is een groep waarvoor de pijn nog veel groter is. Dat is de groep werknemers die kort tegen hun pensioendatum aanzitten en door de dalende beleggingen én de dalende rente twee keer getroffen worden. Ik ken een paar zeer schrijnende gevallen. Sommige werknemers hebben hun pensioenvooruitzicht in een paar maanden meer dan zien halveren. De rente voor de aankoop van pensioen daalt de laatste tijd sterk. Als een pensioengerechtigde zijn pensioen heeft opgebouwd in een beschikbare premiereregeling is hij ook afhankelijk van de rentestand

op het moment dat hij met pensioen gaat. In deze groep pensioenslachtoffers zitten veel werknemers die er letterlijk door in de financiële problemen komen.

Nu heeft onder meer Herman Kapelle (hoogleraar fiscaal pensioenrecht) bepleit deze mensen een soort rentebedenktijd te geven, door ze nu een periodieke uitkering te laten kopen van bijvoorbeeld vijf jaar en daarna aan de hand van de dan geldende rentestand opnieuw een keuze te laten maken. Op zich een nobel streven, maar ik vind het eerlijk gezegd de wereld op zijn kop. Deze groep pensioenslachtoffers heeft zijn pensioen belegd in beleggingsfondsen omdat er op een gegeven moment een zeer gedreven pensioenadviseur bij hun werkgever is langsgelopen. Deze adviseur heeft de werkgever ertoe aangezet om zijn werknemers zelf hun pensioengelden te gaan laten beleggen. De adviseur werd hierbij gesteund door de verzekeraar, in sommige gevallen met absurd hoge commissies.

De boodschap van de adviseur aan de werkgever was in de trant van; ‘je bent wel gek als je als werkgever niet overgaat naar een beschikbare premiereregeling met beleggingskeuzes voor de deelnemers’. Op basis van totaal verkeerde berekeningen werd voorgerekend dat het voor de werknemer tot een hoger pensioen zou leiden en voor de werkgever tot lagere pensioenpremies. Die berekeningen gingen dan niet uit van het feit dat een salaris in de toekomst nog wel eens zal stijgen. Was er wel met stijgende salarissen gerekend, dan zou je een totaal ander beeld over de ontwikkeling krijgen en had de werknemer waarschijnlijk nooit ingestemd met de beschikbare premiereregeling. Dat de werknemer naast het beleggingsrisico ook nog eens het risico loopt van de rentestand op de pensioendatum en van de democratische ontwikkeling is totaal onderbelicht gebleven. Het waren beslist niet de werknemers die keuzes wil-

den. Uit onderzoek van onder meer Pensioenkijker blijkt telkens weer dat werknemers helemaal geen keuzes willen bij hun pensioen en al helemaal geen beleggingskeuzes. Ze willen gewoon dat het goed geregeld is. Goed geregeld blijkt het voor deze groep pensioenslachtoffers dus helaas niet. Het blijkt zelfs slecht geregeld te zijn. Als we werknemers nu ook nog eens gaan opzadelen met de keuze voor een rentebedenktijd, vind ik dat we de wal het schip laten keren.

SAMEN OPLOSSEN

Naar mijn mening zouden verzekeraars en adviseurs nu eens te rade moeten gaan of ze deze pensioenslachtoffers niet moeten helpen. Zij hebben samen de werkgever en de werknemer aangezet tot handelen met zijn pensioengeld. Zowel de adviseur en de verzekeraar konden ook op dat moment echt wel zien dat de werknemer geen verstand had van beleggingen en de risico’s die hij is gaan lopen kon overzien. Op zeer zachte toon is de werknemer gewezen op risico’s, maar het is allemaal redelijk gebagatelliseerd. Zenuwachtige werknemers zijn geadviseerd in garantiefondsen te gaan beleggen, waarbij ze in de verste verte niet meer mee in staat waren hoge rendementen te realiseren. Een garantie in een beleggingsfonds kost enorm veel geld en je ziet dan ook dat het rendement nauwelijks boven het garantierendement uitkomt, ook dat is ze niet verteld. In dit kader wil ik dan niet eens stilstaan bij de problematiek van de ‘woekerpolis’, hetgeen hier afhankelijk van de situatie ook nog eens overheen komt. Ik denk dat de gevolgen die de huidige beleggingsmarkt in combinatie met de lage rentestand eerder te wijten zijn aan onoordeelkundige adviezen dan aan de werknemer. Het spreekt voor zich dat hier niet gedoeld wordt op de adviseur die zijn klanten op andere wijze heeft geadviseerd dan hierboven omschreven. ■